

LIETUVIŲ KATALIKŲ MOKSLO AKADEMIJA

KUN. VALDEMARAS M. CUKURAS

INDIVIDUALIZMAS

Atspaudas

iš

L. K. M. Akademijos *Suvažiavimo Darbų* VIII t.

75-84 psl.

DR. KAZYS PEKUS
ARCHYVAS

ROMA 1974

INDIVIDUALIZMAS

INDIVIDUALIZMO SAMPRATA

Individualizmas yra gana plati sąvoka. Neretai jo vardu yra suprantama eilė įvairių, kartais net priešingų nuomonių, įsitikinimų bei apskritai nuotaikų. Enciklopedijose individualizmas trumpai aptariamas polinkiu pirmoje eilėje pabrėžti, akcentuoti žmogiškojo individo, asmens vertę, tos vertės ugdymą, išvystymą, sykiu nurodant, kad jis yra diametraliai priešingas žmonių masės, kolektyvo sąvokai. Šitaip suprastas individualizmas taikomas ne vien tik paskiriems asmenims, bet taip pat ir iškilesnėms šeimoms, tam tikroms specifinėms žmonių grupėms, kurios kitus yra prašokusios savo vertę, savitu gyvenimo būdu, išskirtina savo vidinės vertės sąmone, kuri neleidžia joms susilieti su mase. Jei tokio pobūdžio grupės susiformuoja ir išskyla, tai ir joms, lygiai kaip ir pavieniams asmenims, savarankiškai pabrėžiantiems bei kultivuojantiems savo individualybę, kaip tik ir yra taikomas individualizmo vardas. Jeigu ieškotume būdingiausios žymės, lyg kokio bendro rodiklio, po kuriuo būtų galima apjungti beveik visas šiuo vardu besivadinčias sroves, yra sekanti: individualizmas yra perdėtas pavienio asmens ar išskirtinos grupės akcentavimas, pastatymas viso ko centre, tuo pat nustumiant į antrą eilę, arba visai ignoruojant santykius su platesne juos supančia visuomene.

Dabar trumpai pažvelkime, kas po šiais aptarimais slepiasi, kokios yra individualizmo pagrindinės žymės. Visų pirma reikia pastebėti, kad nėra vienos sisteminės individualizmo filosofijos, kurios pradų būtų galima atsekti individualizmą išpažįstančių atstovų pasisakymuose ar jų gyvenimo formoje bei elgesyje. Tai, kas šiuo vardu yra vadinama, yra veikiau gal įvairios individualistinės tendencijos, kurių minties siūlas veda į giminingas filosofines sistemas — nominalizmą, eudemonizmą, skepticizmą, subjektyvizmą, egzistencializmą. Šiose filosofinėse srovėse žmogiškasis individas pastatomas visa kuo tikslu bei antropologinio, etinio ir politinio-ekonominio pažinimo norma. Ontologiškai ir logiškai svarstant, svarbiausia centrinė vieta skiriama konkrečiam individui, atmetant visa, kas yra bendra, universalu, idealu. Minėtose siste-

mose bei srovėse ypačiai pabrėžiama įsitikinimas, kad individas yra ontišškai pirmesnis už visumą, asmuo pirmesnis už visuomenę. Tikrai pažinti, jie sako, galima tikrai konkretų individą, nes tik jisai yra realus.

INDIVIDUALIZMO ŽYMĖS

Norint geriau išryškinti pagrindines individualizmo žymes, verta pažvelgti į tai, ką jo atstovai sako apie individo santykį su visuomene. Kaip jau anksčiau buvo minėta, individualizmas nėra atskira filosofinė sistema. Tai daugiau panašu į vieną visuomenės mokslo teorijų, kuri skelbia, kad viso ko pagrinde statytinas laisvasis individas. Ši teorija pabrėžia, kad tikrai remiantis laisvuju individu ir jojo sampratos šviesoje yra įmanoma studijuoti visuomenės sąrangą bei sprendžiamos individų ir visuomenės santykių problemas. Pagrindiniai šitokio individualizmo teigimai yra šie :

- a. Visuomenė yra ne kas kita kaip pavienių asmenų suma.
- b. Visuomenė neturi nei savo esmės, nei savitos egzistencijos.

Tiktai konkretus individas — asmuo turi esmę, tik jis vienas yra realus.

c. Individas savo esme ir kilme nėra socialus padaras. Atvirkščiai — jis yra pirmiau už visuomenę ir tuo būdu iš esmės visuomenei priešinga būtis.

d. Visuomenė yra tų pirminių būtybių — individų padaras. Ji buvo sudaryta tam, kad joje atskiri individai — asmenys išsilygintų ir, reikalui iškilus, ji būtų lyg forumas, kuriame individai galėtų susitaikyti. Visuomenė tad yra ne kas kita kaip atskirų individų sutarties rezultatas.

Šitokios sampratos išvadoje visuomenė, būdama tik pavienių individų-asmenų suma, ilgainiui tampa lyg kokia arena, vis palankesne stipresniesiems individams, bet užgožianti silpnesniusius.

Būdinga tokiai individualistinei socialinei teorijai yra akcentavimas reikalo paviniams asmenims vidiniai atsiriboti nuo visuomenės, kuri yra suprantama kaip kažkas dirbtinai sukonstruoto, žymiai vėliau atsiradusio, bet natūraliai neplaukiančio iš žmogaus prigimties. Taigi, iš šios teorijos seka, kad visuomenė nėra iš esmės būtina, nes josios sampratoje nėra būtinumo žymės, mes galime labai gerai įsivaizduoti, samprotauti ir suprasti žmogų — individą visiškai be jos.

Iš čia savaimė plaukia sekančios išvados: Individualizme socialinis elementas praranda savo esminį charakterį, visuomenė

2243

neturi savitos buities, visa kas jai iki šiol būdavo priskiriama, iš jos atimama ir priskiriama individualiam asmeniui, jo interesų sričiai. Šitaip išgaravęs socialinis elementas individualizme tampa vien tik išorine pavienių individų sąveikos apraška. Vieninteliai absoliučios autonomijos bei egotistinio-autarkinio būties charakterio nešėjai lieka tik individai. Gi tai, kas paprastai būdavo suprantama po visuomeniškumo, socialumo sąvokomis, individualizme pristatoma tik kaip pavienių individų nusiteikimų, interesų suma, kuria galima operuoti įvairiais susitarimais, pasikeitimais etc. Gi visuomenė — lyg kokia biznio arena, kurioje individai atlieka savo transakcijas, o valstybė privalo visa šitai apsaugoti.

Į šitokią individualizmo sampratą atremta socialinė politika siekia, kad būtų garantuota individo laisvė, ir pažabota valstybės galia, nes valstybės egzistencija čia yra pripažįstama tiktai kaip neišvengiama blogybė (*malum necessarium*).

Trumpai pažvelgus į šias būdingąsias individualizmo žymes, kyla klausimas: kas yra toji « individo laisvė »?

Arčiau pažvelgę į individualizmo atstovų samprotavimus, matome, kad ši laisvės sąvoka plaukia iš individualistiškai suformuluotos žmogaus idėjos, pagal kurią bet koks ryšys ar santykis su kitais yra jau tuo pačiu ir individo suvaržymas, jojo sukaustymas. Pagal juos, toleruoti dar galima tiktai minimalinis santykiavimas ir tiktai toks, kuris vieno asmens laisvę apsaugo nuo kito asmens laisvės įsiveržimo.

Iš to, kas pasakyta, galėjo paaiškėti, kad šitokioje individualistiškai nudažytoje socialinėje teorijoje ir iš jos išplaukiančioje politikoje būdinga yra aštrus nusisukimas nuo visumos, pabrėžiant, kad iš viso nėra jokios vienos visiems žmonėms bendros žmogiškosios prigimties. Šis individualizmas taip pat paneigia daugumos žmonių įsitikinimą, kad tiktai laisvų asmenų bendruomenėje pavienis asmuo normaliai bręsta, auga ir vystosi, randa savo būties atbaigimą — būtent meilės santykyje su kitais, ir kad pačiai individo egzistencijai būtina visuomenės atrama.

INDIVIDUALIZMO RAIDA

Individualizmas savo šaknimis yra atsirėmęs į vėlyvojo skolaslastikos periodo nominalizmą. Kaip žinia, tai buvo filosofinė srovė, kuri išėjo į kovą su tradicine aristoteline-tomistine teorija, skelbiančia, kad yra vienas visiems bendras empirinis pasaulis, atsirėmęs į tobulą, atbaigtą, preegzistuojantį idealų pasaulį. Nominalizmas suskaldė tą idealų, viską apjungiantį ir grindžiantį pasaulį, skelbdamas, kad empiriniame pasaulyje realūs yra tiktai pavieniai

konkretūs individai. Pradžioje buvo tai tik metodinis individų izoliavimas, bet, kaip matome, jis neišvengiamai vedė į vis ryškesnį individų izoliavimąsi ir galutinai į jų išskyrimą iš visumos, tuo suskaldydamas iki tol egzistavusią harmoningą kosminę sąrangą. Toksai filosofinis individualizmas jau ryškiai pasireiškia renesanso laikais, ypač Macchiavelli valstybės teorijoje, o vėliau jau ir religinėje srityje — kai kuriose protestantų grupėse, kuriose perdėtas asmeninio išganymo akcentavimas grėšė visą dieviškojo atpirkimo klausimą visiškai atsieti nuo tikinčiųjų bendruomeninio gyvenimo.

Dar labiau individualizmas išsiplečia ir sustiprėja Apšvietos laikotarpio filosofų tarpe. Ryškūs pavyzdžiai: Thomas Hobbes, Locke, Rousseau ir kiti. Po to jis išsivysto į demokratinį liberalizmą, ateistinį humanizmą (pasiekusį kraštutiniausios formos — anarchizme: Bakunin, Carlyle, M. Stirner, Nietzsche), suklestėjusį prancūzų revoliucijos metu, išsilaikiusį per visą XIX šimtmetį ir, pagaliau, XX šimtmečio pirmoje pusėje išsiliejusį nauja egzistencializmo forma.

Žinoma, nereikia pamiršti, kad individualizmo raidoje buvo pasireiškęs taip pat ir neretas pozityvus bandymas išsiveržti iš perdėto organizacinės struktūros puoselėjimo, kurio vardu galingieji stengėsi užgožti individo laisves, panaudodami ir religinio pobūdžio spaudimą, netgi pačią Evangeliją šitam tikslui. Pavyzdžiui: Erasmus, Thomas More ir kiti. Iš XIX šimtmečio minėtini tokie krikščionių bendruomenės mintytojai kaip Schleiermacheris, Kierkegaardas, kardinolas Newmanas. Tačiau šie balsai buvo per silpni. Dėl to kai kurios teigiamos krikščionių filosofų pastangos neįstengė suteikti didesnės atramos šiam gera kryptimi besireiškiančiam žmogaus asmeninės laisvės sąjūdžiui, ir liberalizmas nuriedėjo ateistinio humanizmo, anarchizmo kryptimi.

INDIVIDUALIZMAS DABAR

Trumpai pažiūrėkime, kokios yra būdingesnės individualizmo žymės dabar. Kaip jau pradžioje buvo minėta, individualizmui rūpi pabrėžti pavienio žmogaus individualinis nepakartojamumas, jo nelygstanti vertė, savarankiškumas, atsakomybė, asmens teisių prieš visuomenės ir valstybės spaudimą iškelimas ir gynimas. Šisai individo laisvės akcentavimas visada žavėjo žmogų, uždegdavo jį protestui, įžiebdavo revoliucijų ugnį, įgalindavo jį aukotis. Šiais laikais visa šitai yra jau daugiau negu šūkis, jungiąs jo pasekėjus kovai prieš įsivyravusią bei paralyžuojančią tvarką. Dabarties

gyvenime individualistinės tendencijos yra jau nudažiusios mases ir pakeitusios netgi visą dabarties žmogaus pasaulėjautą. Su autoritetu — valstybiniu ar bažnytiniu — šio pastarojo dešimtmečio jaunuoliai jau nebekovoja. Iš autoriteto pradžioje dar buvo juokiamasi, jis ironizuojamas, o dabar jau bet koks autoritetas paprasčiausiai ignoruojamas. Iškalbingiausiai šitoki individualizmą savo romanuose, novelėse, dramose yra pavaizdavę kai kurie rašytojai egzistencialistai, ypač Camus, Sartre. Nenuostabu tad, kodėl jaunuoliai šiais kūriniais žavisi ir jų kūrėjus gerbia. Konkrečių šitokio individualizmo pasėkų gyvenime yra begalės. Moraliniam gyvenime situacinė etika beveik visų priimama kaip tikras viską išrišęs žodis ir vadovas; reliatyvizmas, neribota savojo «aš» kaip viso ko «normos» apoteozė ir t. t. Mene ir apskritai grožinėje kūryboje autoriai pirmoje eilėje siekia tiktai save išsakyti, visai nepaisydami, ar kas juos supras, ar jiems atsakys ar ne. Panašiai ir su religiniu gyvenimu. Ir čia akcentas ant «išgyvenimo», pseudo-misticizmo, noro bet kuriais būdais «sueiti į kontaktą» su ant-empirine paslaptimi, «asmeniškai ją patirti».

Minėtųjų egzistencialistų autorių populiarumas ir vis besiplečianti įtaka jaunųjų tarpe rodo, kad jų vaizduojami žmonės bei situacijos lengvai randa atgarsį šių dienų žmogaus mąstysenoje, jų jausenoje ir tuo pačiu parodo, kas jį dabar giliausiai veikia, kuo jis daugiausiai rūpinasi.

Trumpai mestas žvilgsnis į čia paminėtus faktus mums parodo, kad minėtoji individualizmo vystymosi kreivė, prasidėjusi su viduramžių nominalizmu, ateistiniame egzistencializme jau yra pasiekusi dramatiškus rezultatus. Žmogus, laisvasis individas, su nieku nesurištas, nuo nieko nepriklausomas, pats save kurias savo laisvaisiais aktais, atsakingas prieš nieką, tik save, — pasijunta tuo pat metu kažkaip savotiškai vienas, izoliuotas, be išeities, akligatvy (Sartre, *Huis clos*), lyg tas «svetimasis», nesuprantamas šioje visuomenėje.

Jeigu mes paklaustume, kame yra šito kraštutinio individualizmo nuriedėjimo į šitoki liūdną akligatvį priežastis, pastebėtume, kad ir atmetus taip vadinamas ateistines, humanistines ir kitas prielaidas, rakto reikėtų ieškoti vienpusiškame, siaurame žmogaus laisvės supratime. Individualizmas pamiršta, kad laisvę reikia suprasti ne vien kaip «laisvę nuo ko», t. y. nepriklausomumą, nevaržomumą, neribotą autonomiją, sauvalę, vadinasi tik neigatyviai, bet žymiai daugiau, t. y. pozityviai kaip «laisvę kam». Individualizmas pamiršta, kad pavienio individo — asmens atsakomybė turi atsiremti į objektyvią tikrovę, kuri reikalauja sykiu ir išpareigojimo surišto su tikrove. Paneigdamas šią atskirus asmenis

pražengiančią, juos apsupančią ir su kitais rišančią tikrovę, visa tai kas žmonių gyvenime yra bendra, visuotina, individualizmas lieka pakibęs grynai antitezinėje opozicijoje kolektyvizmui, totalitarizmui, masių judėjimui, nesugebėdamas jį išpažįstančiam suteikti pozityvios kūrybinės atramos bei nurodyti jam ateities kryptį.

Šia proga tektų paminėti dar vieną šių laikų individualizmo apraišką — tai vis stiprėjas ir besiplečias natūralistinio humanizmo sąjūdis. Jis ypač dabar stiprus intelektualų inteligentų tarpe, bet jo aidas jau siekia platesnius sluoksnius, ypačiai jo bendroji pasaulėjauta, pagrindinis nusiteikimas jau gerokai prasiveržęs net ir į kai kuriuos tikinčiųjų sluoksnius. Šiame natūralistiniame humanizme yra jau išryškėjęs stiprus antgamtinės tikrovės, transcendencijos paneigimas. Visas dėmesio centras skiriamas žmogui, jo kūrybiniam potencialui, jojo laisvės problemoms. Visos realybės centras — žmogus: individas, asmuo. Pirmoje eilėje reikia jo visas galias išvystyti iki aukščiausio galimo taško, reikia jam leisti viską išgyventi, pajusti, Nietzsches žodžiais tariant, leisti jam būti sau pačiam, « likti šiai žemei ištikimam ».

IŠVADOS IR PRITAIKYMAS TEOLOGINIAM SUSIMĄSTYMUI

Iš viso to, kas buvo iki šiol pasakyta, ryškėja, prieš kokį didelį uždavinį atsistoja krikščioniškaisiais principais pagrįsta antropologija, socialiniai mokslai, teologija. Individualizmas, ypač naujausios jo apraiškos, yra tikrai rimtas iššūkis, pro kurį nebegali lengva širdimi praeiti minėtieji mokslai, disciplinos. Šitai išbujojęs ir grasinąs individualizmas verčia kiekvieną krikščionį, o ypačiai teologą, rimtai pakedenti dabarties individualizmo apraiškas, gerai įsijausti į dabar vis galingiau besireiškiančias asmeninės laisvės ir individo vertės pajautimo nuotaikas. Būtų liūdna, kad iniciatyva šioje srityje atitektų į krikščionybei priešingų ideologų rankas. Todėl būtina ypač katalikams teologams nedelsiant susirūpinti dabarties žmogui pristatyti į krikščioniškus principus atremtą pilnutinio žmogaus idealą, patrauklų ir giliai patenkinantį, kuriame jisai galėtų suderinti radikalų individualumą, gyvai pajustą subjektyvumą, su nemažiau natūraliu, žmogui įgimtu polinkiu siekti kito « aš », išvystant tą taip vadinamą « Aš ir Tu » santykį.

Norint šita linkme kai ką laimėti, reikia gerai pažinti tas įvairias minėtas apraiškas, kurioms paprastai prikeriamas individualizmo vardas. Netikslu šį terminą vartoti, kai kalbama apie žmogaus individualybę metafiziškai ar etiškai, t. y. kai filosofinėje refleksijoje apeliuojama į asmens nelygstamą vertę, jo atsakomybę, laisvę. Juk netgi ir paviršutiniškas žvilgsnis į žmonijos istoriją

mums parodys, kad tai yra sykiu natūralus ir palaipsniui atsiskleidžiąs dvasinis sąmoningumas, savo gražiausiais žiedais pasireiškias kaip tik atskirų individų — asmenybių savisamonėje. Bet šitai nėra tas pats, kas norima išreikšti anksčiau aptartu individualizmo vardu. Tai, kas dabar vadinama siaurai suprastu individualizmu, yra vienašališkas, perdėtas individo kaip tokio akcentavimas. Iš žmogaus prigimties gelmių kylas troškimas, tendencija atskleisti bei išryškinti, sustiprinti ir atbaigti savo individualybę reikia skirti nuo individualizmo, kaip skiriama liberalizmas nuo tikrojo laisvės vertės žmoguje pajutimo bei kultyvavimo. Individualybės sąvoka išreiškia kūrybinį atvirumą, kylantį iš žmogaus asmens gelmių, gi individualizmas jau pačia savo aptartimi yra atskirianti, apribojanti sąvoka. Todėl būtų visai neteisinga po šitokio individualizmo vardu grupuoti (kaip kai kurie norėtų) tokias asmenybes, kaip šv. Tomą Akvinietį, Meister Eckhartą, Liuterį, Ignacą Loyolą, kard. Newmaną ir kitus, kurie buvo didžios individualios asmenybės.

Žymiai arčiau šios individualizmo kategorijos stovi tokie garsūs praeito šimtmečio mintytojai, kaip Bakunin, Carlyle, Bentham, M. Stirner, Nietzsche. Bet ir jie, jeigu tik geriau išiziūrėsime į jų skelbiamas idėjas, po tais garsiai skelbiamais šūkais, retorika, pirmoje eilėje vis dėlto stengėsi apeliuoti į žmogaus protą, jo asmenišką laisvės sąmonę, tuo keldami nerimą, pasipriešinimą atgyventoms formoms, sustingusioms politinėms-religinėms institucijoms. Nubraukime tuos išorinius šūkius, atmeskime poleminiame karštyje gimusius neatsargius posakius, ir pastebėsime, kad iš jų raštų kalba naujas, galingas bundančio žmogiškojo individo balsas, kurį tikrai suprasti, tinkamai įvertinti ir pateisinti reikia kažko daugiau — šventojo Rašto įkvėptųjų ir krikščioniškojo gyvenimo įdiegtųjų principų šviesos. Krikščionis teologas turėtų būti jautrus šitiems ir panašiems sąjūdžiams, sugebėti atskirti tai, kas yra autentiška ir surišta su pačia žmogaus prigimtimi — būtent tas gilus asmeninės laisvės pajutimas, kuris beveik instinktyviai nori apsaugoti individą nuo bet kokių išorinių spaudimų, verčiančių jį taikintis ir įsilieti į anoniminę masę, nesvarbu ar ji būtų maža bendruomenė, valstybė, ar net Bažnyčia, suprasta kaip institucija. Aišku, kada toksai atskiro asmens laisvės akcentavimas išvirsta į grubų izoliavimąsi, visuomeninių bei valstybinių pareigų atmetimą, egoistinį antisocialumą, tada ir geriausią pradžią turėjęs sąjūdis pamažu išsigimsta į anarchizmą bei kitas absurdiškas solipsizmo formas.

Taigi, teologų pareiga dabar ir būtų gerai susipažinti su šiomis stipriai besireiškiančiomis individualistinėmis tendencijomis, pa-

sistengti jas permąstyti ir atsijoti Kristaus mokslo šviesoje, kas gera inkorporuoti į pilnutinio žmogaus ugdymo visumą, dėmesį kreipiant į ateitį. Šitai juk mus ragina ir Vatikano II nutarimai, ypačiai konstitucija *Gaudium et Spes*, kurioje nagrinėjama Bažnyčios ir moderniojo pasaulio santykiai, ir visi raginami «skaityt laiko ženklus.» Dabarties technologiškai orientuotoje visuomenėje, atrodo, ypač būtina gerai suprastas individualizmo korektyvas, palaikant sveikas individualistines nuotaikas. Šitai nėra vien tik intelektualų ar menininkų mažos grupės reikalas. Šiais laikais kiekvienas sąmoningas žmogus turėtų bandyti sukurti savyje tam tikrą individualinį centrą, tam tikrą minimalinį privatumą, lyg kokį dvasinį židini, ir stengtis retkarčiais pabūti vienatvėje, pasijusti pačiu sau, «sau-žmogumi». Ir šitai praktikuoti jau vien tik kaip apsisaugojimą nuo pastaruoju metu augančios grėsmės, plaukiančios iš visų pusių: viešosios nuomonės, spaudos, įvairių įstaigų ir t. t., atakuoti ir kelti viešumon asmens privataus gyvenimo detales, tuo užgožiant ir paralyžuojant tai, kas jam yra švenčiausia — laisvę. Dar daugiau — šitaip suprastas kūrybinis individualumas yra būtina sąlyga asmenų tarpusavio santykius kuriant, palaikant ir plečiant. Jei žmogus nori likti autentišku žmogumi dabartinėje įvairių idėjų maišatyje, yra būtina pabrėžti ne tik individo asmens laisvę, bet ir jo pagrindines teises.

Kokioje formoje naujasis individualizmas ir besireikštų, teologiškai kalbant, jis mums yra priimtinas tik nušviestas krikščioniškoje šviesoje, kurioje mums darosi aišku, kad bet kokia savęs sąmonė, savojo «aš» išvystymas, asmens tobulėjimas, jo prasmė ir vertė savo šaknis ir atramą turi ne kur kitur kaip žmogaus meilės santykiyje su Dievu. Šitas Dievo-žmogaus santykis Bažnyčios istorijoje yra pergyvenęs tam tikrą išsivystymo raidą. Buvo laikų, kada labiau būdavo pabrėžiamas pavienio asmens išganymo reikalas ir šiam tikslui viskas aukojama. Tačiau dabartiniais laikais, ypač po Vatikano II susirinkimo, sustiprėja įsitikinimas, kad asmeninis krikščioniškojo tobulumo bei išganymo siekimas neįmanomas be bendruomeninio santykiavimo. Liturgija, pačios Bažnyčios savęs supratimas vis ryškiau krypsta nuo individualinio į visuotinį, eschatologinį broliškosios meilės išraiškos charakterį (*Sakrament des Bruders*).

Baigiant šias bendras pastabas, norėtume dar kartą pabrėžti, kad, teologiškai kalbant, kraštutinis individualizmas, kaip ir visi kiti panašūs *-izmai*, yra absurdiškas. Tačiau negalime užmerkti akių faktui, kad individualizmas yra palietęs plačius sluoksnius. Individualistinis sąjūdis, individualistinė pasaulėjauta teologui prisistato kaip dovana, kurią jis turi sau pasistatyti kaip uždavinį

— nušviesti šį laisvės siekiantį individą Apreiškimo šviesoje, atidaryti jam kelią į pilnutinę asmenybę. Krikščioniškoji teologija privalo nedelsdama atsakyti į individualizmo iššūki, nes vėliau jau gali tokios progos nebebūti.

Kun. VALDEMARAS M. CUKURAS

Pomfret, Conn.

**DR. KAZYS PIMKUS
ARCHYVAS**

INDIVIDUALISM

by

FR. VALDEMARAS M. CUKURAS

Summary

In this part of the Symposium, Individualism is presented in a broader context as a cultural movement which had in the past and still has important theological implications.

Brief introductory remarks and basic definitions are followed by a summary of the development of the notion of Individualism. We are able to discover its roots as far back as the late scholastic discussions of Nominalism. Then later there appeared various rapidly developing forms of Individualism during the Renaissance and Reformation periods, Rationalism and Enlightenment. The 19th century could be called the century of Individualism which gave also such prominent Christian individualists as Schleiermacher, Kierkegaard and Cardinal Newman, to name only a few, and which reached the extremes in Bakunin, Carlyle, Stirner. Finally, 20th century Individualism is most prominently represented by the various forms of Existentialism.

In an attempt to pinpoint the basic tenets of Individualism, we run into a considerable difficulty, because the name Individualism can stand for a large number of attitudes. Perhaps the highest denominator is the effort to make the individual stand out in bold relief against the background of society, community, group. The individual is taken to be the goal and norm of ethical, political and anthropological knowledge. The individual is given a central place in contrast to the universal and the ideal. Individual is considered as objectively prior, the only thing knowable and truly real.

Theologically speaking, we should remember that individualism whatever its form, can only exist by virtue of the intervention of Christianity. Here the solution of the conflict between Individualism and Collectivism in the fields of ethics, politics, education, religion etc. is possible, since Christianity gives us a correct understanding of personalism and true solidarity. The consciousness of selfhood and individuality has its basis in the biblical experience of man's relationship to God. The dignity of the human person is at the root of a well understood Christian Individualism. Ultimately, however, Christianity is a community of persons and, therefore, by its very nature, surpasses mere individual efforts and points toward the eschatological brotherhood.